

Жыйынтыктар:

1. Билим берүүдө кейс технологияларын колдонуу окуучуларда альтернативаларды баалоо, бир нече варианттардын ичинен эң жакшысын тандоо жана аны ишке ашыруу планын түзүү жөндөмүн өнүктүрүүгө өбөлгө түзөрү аныкталды;
2. Жалпы билим берүүдө математика боюнча даяр кейстердин жоктугуна байланыштуу мугалимдерге кейстерди өз алдынча иштеп чыгуу сунушталды;
3. Окуучуларда кейс тапшырмаларды аткаруу аркылуу мамлекеттик билим берүү жана предметтик стандарттарда белгиленген компетенттүүлүктөрдүн, окуу натыйжаларынын калыптануусу эффективдүү ишке ашары белгиленди.

Адабияттар тизмеси:

1. **Аргунова, Т.Г.** Применение кейс-метода в образовательном процессе и методической работе ссуза [Текст]: научно-метод. пособ. / [Т.Г.Аргунова, В.Н.Андреева, И.П. Пастухова, В.А.Подвойский]. – Москва, 2007.
2. **Буравой, М.** Углубленное case study: между позитивизмом и постмодернизмом [Текст] / М.Буравой // Рубеж.- 1997 - №10 – 11с.
3. **Прозументова, Г.Н.** Изменения в образовательных учреждениях: опыт исследования методом кейс – стадии [Текст] / Г.Н. Прозументовой. - Томск, 2003.
4. **Козина, И.** Case study: некоторые методические проблемы [Текст] / И.Козина // Рубеж.- 1997.
5. **Устинова, Т.Б.** Кейс-технологии как условие активизации самостоятельной работы студентов колледжа [Электронный ресурс]:-festival.1september.ru/articles/512028/.
6. **Прутченков, А.С.** Технология «кейс-стади» в воспитании школьников Школьные обучения: учеб.-метод. пособие для учителей [Текст] / [А.С.Прутченков, О.Б. Даутова, О.Н. Крылова, Г.К. Селевко]. – М.: НИИ шк. технологий, 2006. – 816с.
7. **Дударева, Н.В.** Методические аспекты использования метода «case study» при обучении математике в средней школе [Текст] / Н.В. Дударова, Т.А. Унегова // Педагогическое образование в России. - 2014.- №8. - С. 242-246.
8. **Бахтина, А.С.** Проблема использования кейс-стади в образовательном процессе [Текст] / А. С. Бахтина // Вестник науки Сибири – 2016.
9. КРнын жалпы билим берүү уюмдарынын 5-9-класстар үчүн «Математика» боюнча предметтик стандарты. - Бишкек, 2015.

DOI:10.54834/16945220_2022_2_141

Поступила в редакцию 10. 06. 2022 г.

УДК 372.881. 111.1

Жусупова Д.Ы.*аспирант Кыргызско-Узбекского Междун. универ. им. Б.Сыдыкова,
Кыргызская Республика***АНГЛИС ТИЛИН ОКУТУУДА МУГАЛИМДИН КЕП МАДАНИЯТЫН
КАЛЫПТАНДЫРУУСУНУН НЕГИЗГИ МАСЕЛЕЛЕРИ**

Бул макала мугалимдин кептик маданиятын калыптандыруу үчүн эффективдүү уюштуруучулук жана педагогикалык шарттарды иштеп чыгууга арналган. Изилдөө предмети катары жогорку окуу жайларында англис тилин үйрөнүү жараянында мугалимдин кептик маданиятын калыптандыруу. Изилдөөнүн негизги максаты - жогорку окуу жайынын билим берүү мейкиндигиндеги инсандын кептик маданиятынын концепциясын ачып берүү. Мындан тышкары, сүйлөө маданиятын калыптандыруу жараянында англис тилинин мүмкүнчүлүктөрү ачылды. Изилдөө болочоктогу педагогикалык багыттагы мугалимдин сүйлөө маданиятынын түзүмү аныкталган ыкмалар эң баалуу болуп саналат. Лингвистикалык ченемдик билимге көңүл буруу керек, анткени алар ийгиликтүү баарлашууга негиз түзөт. Анткени кеп тилдин фонетикалык, морфологиялык, синтаксистик, лексикалык материалынын негизинде курулат. Макаланын актуалдуулугун изилдөө көркөм адабий тилде сүйлөгөндөрдүн сүйлөө маданиятынын төрт түрү бар экендигин көрсөтөт: элиталык, орто адабий, адабий оозеки жана тааныш оозеки.

Негизги сөздөр: кептик маданият; мугалим; баарлашуу; англис тили; усулдар; баалоо;

ОСНОВНЫЕ ЗАДАЧИ ФОРМИРОВАНИЯ РЕЧЕВОЙ КУЛЬТУРЫ УЧИТЕЛЯ В ОБУЧЕНИИ АНГЛИЙСКОМУ ЯЗЫКУ

Данная работа посвящена разработке эффективных организационно-педагогических условий формирования речевой культуры учителя. Предметом исследования выступает формирование речевой культуры учителя в процессе изучения английского языка в вузе. Основная цель исследования раскрытие понятия речевой культуры личности в образовательном пространстве высшего учебного заведения. Кроме этого выявлены возможности английского языка в процессе формирования речевой культуры. Для исследования наиболее ценными являются те подходы, в которых определяется структура речевой культуры будущего учителя педагогического профиля. Следует акцентировать внимание на языковых нормативных знаниях, так как именно они создают базу для успешного общения. Речь строится на основе фонетического, морфологического, синтаксического, лексического материала языка. В исследовании статьи показано, что существует четыре типа речевой культуры носителей литературного языка: элитарная, средне-литературная, литературно-разговорная и фамильярно-разговорная.

Ключевые слова: речевая культура; учитель; общение; английский язык; методы; оценивание; анкетирование.

THE MAIN OBJECTIVES OF THE TEACHER SPEECH CULTURE FORMATION IN TEACHING THE ENGLISH LANGUAGE

This article is devoted to the development of effective organizational and pedagogical conditions for the formation of the teacher's speech culture. The subject of the research article is the formation of a teacher's speech culture in the process of learning English at a university. The main goal of the research is to reveal the concept of a person's speech culture in the educational space of a higher educational institution. In addition, the possibilities of the English language in the process of the formation of speech culture have been revealed. For our research, the most valuable are those approaches in which the structure of the speech culture of a future teacher of a pedagogical profile is determined. One should focus on linguistic normative knowledge, since it is they that create the basis for successful communication. Speech is built on the basis of phonetic, morphological, syntactic, lexical material of the language. The study of the article shows that there are four types of speech culture of native speakers of the literary language: elite, average literary, literary colloquial and familiar colloquial.

Key words: speech culture, teacher, communication, English, methods, assessment, questioning.

Азыркы учурдун талабына ылайык билим берүү чөйрөсүндөгү мамлекеттер аралык интеграцияга анализ жүргүзсөк коом эффективдүү карым-катыш жүргүзүүгө жөндөмдүү адамдарга муктаж экендигин белгилебей кетүүгө болбойт. Бул жерде азыркы коомдогу адамзаттын өнүгүүнүн негизги доминанттардын бири кеп маданиятынын маанисинин өсүшү болуп саналгандыгы жөнүндө кеп кылууга мүмкүнчүлүк берет.

Англис тили боюнча тилдик билим педагогдун кеп маданиятын өнүктүрүү үчүн зарыл. Ошондуктан, “англис тили” сабагы боюнча азыркы стандарттарда чет тилиндеги маданият чет тилдик билим берүүнүн мазмуну катары баса белгиленет. Демек, “чет тилиндеги маданиятты баяндап берүүчү...болочок мугалим бөлөк маданияттан өзү үчүн “жаңы маани-маңызды” ачып, аны өзүнө сиңирип, “жаратуучуга” айланышы керек” [1]. ЖОЖдордо англис тилинин окуп үйрөнүүсү студенттердин ой жүгүртүүсүн өзгөртүп, дүйнөгө болгон мамилесин калыптандырып, бүтүндөй социум тарабынан да, анын ичинде келечектеги кесиптик ишмердиги тарабынан да талап кылынган инсандык жаңы сапаттарын өнүктүрөт. Ушул багыттан алып караганда, чет тилдерин окуп үйрөнүү – математика, информатика сыяктуу илимдин негизин көрсөтпөй, студент ЖОЖдо сабактан тышкары туш келген турмуштун реалдуулугун белгилей турган чет тилдерин окуп үйрөнүүнүн уникалдуулугун белгилөөгө болот.

Негизги когнитивдик жөндөм катары төмөнкү жөндөм-шыктарды: объектиден окуп үйрөнүү предметин бөлүп алуу; ишмердик максатын билүү; коюлган максатка жетүү үчүн керектүү каражаттарды, ыкмаларды, усулдарды тандай билүүлөр кирет. Окуп үйрөнүлгөн материалдарды кайра иштеп чыгуу, кайра топтоштуруу, өзүнүн бүтүндөй ишмердигин, айрым

аракеттерин пландаштырып, уюштуруу өзүн-өзүн көзөмөлдөөнү жүзөгө ашыруусу да каралат. Билим алып, аны системалаштыруу, өзүнүн акыл ишмердигин уюштуруу, баалоо багытын-дагы пикирин билдирүү, өзүнүн катчылыктарын таап, оңдоо, жыйынтык чыгарып, фактыларды, кубулуштарды карама-каршы коюп салыштырып көрө билүү. Ал эми мурда белгилүү болгондор менен жаңыларды салыштыруу, логикалык ой жүгүртүү, системалаштыруу жана классификациялоону карайбыз. Жетишкен натыйжаларга сынчыл ойлом, ой жүгүртүү ыкмалары (индукция, дедукция), өздөштүргөн тилдерди пайдалануу жолдору, өз алдынча алар менен иш алып баруу, өз оюн сөз менен жеткирүү жөндөмдөрүн кошууга болот.

Мугалимдин кеп маданияты – бул көп аспектилик татаал көрүнүш болгондуктан, ага көп түрдүү аныктамалар берилет. Ошондуктан, кеп жана анын ишмердигинин өз ара чиеленишкен байланышын диалектикалык бирдик катары анализдеп чыгарылат.

“Кеп” термини эки мааниде пайдаланылат. Биринчиден, кепти адам ишмердигинин коммуникативдик түрүнүн бири катары, башкача айтканда, тилдин башка адамдар менен пикир алышуу үчүн пайдаланылышы катары аташат. Бул багыттан алып караганда кеп – бул үн формасында, же жазма аркылуу чагылдырылган конкреттүү ишмердик. Экинчиден, ишмердиктин натыйжасы – текст (макала, доклад, диалог ж.б.у.с.) деп аталат.

Кепке жана ишмердикке байланышкан көптөгөн пикирлер бар. Мисалы, Л. И. Смирнова айтылган сөздүн жарылышы максат болуп эсептелгенде гана кепти жеке ишмердик катары кароого боло тургандыгын белгилейт [2].

“Кеп ишмердиги” категориясы, белгиленген окумуштуунун көз карашы боюнча, ар кандай ишмердик мотивация, максат, аткаруу компоненттеринин түзүлүшү менен шартталат. Ошондуктан, алардын ар бири мотив жана пландоо менен башталып, натыйжа аркылуу бүткөн бирдигин көрсөтөт. Анын ортосунда бул ийгиликке жетүүгө багытталган аракеттин, операциялардын динамикалуу системасы жатат. Көп учурда кеп ишмердиги акт менен кесилишкен ишмердикти көрсөтпөй, кандайдыр бир башка ишмердиктин (көп учурда коммуникативдик) уюштурулган системанын аныкталган түрүнө кошулат.

О. Я. Гойхман “кепти” “ишмердик” катары карап, кеп ишмердигин этаптарга классификациялоону сунуш кылат [3]. Ал өзүнүн түшүнүгүнө ылайык, кеп ишмердигин пландоо, жүзөгө ашыруу, көзөмөлдөө ар бир кеп аракетинде өз-өзүнчө аткарылат деп эсептейт.

А. А. Леонтьев, П. Е. Жедек, А. Ю. Купалов, М. С. Соловейчик, О. Я. Гойхмандын көз карашын колдошуп, кеп ишмердигинин структуралары адам тарабынан топтолгон кеп тажрыйбасына көз каранды болбойт деген жыйынтыкка келишет. Демек, кенже класстын окуучусу же чоң адамдын кеби жөнүндө айтабызбы, ага ылайык келген жөндөм, чеберчиликтер курактык өзгөчөлүккө көз каранды болбойт деп айтууга болот [5].

О. Я. Гойхмандын ар кандай кептик аракеттердин келип чыккан учуру кеп кырдаалы болуп саналат. “Башкача айтканда, келип чыккан мындай шарт адамды кеп аракетине шыктандырат (мисалы, баяндоо)” – деген көз карашын колдойбуз [3]. Кеп кырдаалынын мисалы катары суроого бериле турган жооптун зарылдыгын, аткарылган иштер жөнүндө доклад жасоону, коллегалар менен аңгемелешүүнү ж.б.у.с. караганга болот. Кеп кырдаалы айрым учурда кептик аракеттин жүзөгө ашырылышына жеткирген баяндоо мотивдерин жаратат.

Баяндоого даярдануу учурунда мотивдерди, суроо-талаптарды, максаттарды акыл-эске синирип, мурдагы тажрыйбалардын негизинде, учурдагы шартты эске алып, баяндоонун жүзөгө ашырыла турган натыйжаларын болжолдоо жүрөт. Адамдын өнүккөн кептик мамилеси, кепке болгон ыкчам реакциясы, мындай даярдыктагы чечимдин кабыл алынышы акыл-эс деңгээлинде ыкчам ылдамдыкта жүрөт. Баардык чечимдер баяндоонун ички планынын түзүлүшү менен жыйынтыкталат. Ал жалпыланган же конкреттүү баскычтарда болушу мүмкүн. Кеп аракетинин ийгилиги тилдик билимдин активдүүлүгүнө, адамдагы кептик жөндөмдүн, чеберчиликтин калыптанган деңгээлине көз каранды болот. Андан кийинки баяндоону структуралаштыруудагы сөздөрдүн тандалышы, алардын жайгашуусундагы керектүү ырааттуулук, грамматикалык жасалга – мунун баары ички планда жүрөт. Анын сырткы кепке өтүшү үн таласы же баяндоонун графикалык жасалгасы аркылуу аткарылат. Ушул этап баяндоонун оң же терс натыйжасын аныктайт. Эгерде, ички кептин сырткы кепке өтүшү кандайдыр бир себеп-

тер менен бузулса, демек, ал сырткы кепте начар жасалгаланган. Андай кеп айлана-чөйрөгө жеткиликсиз, байланышсыз, түшүнүү үчүн татаал болуп калат. Кептик аракеттин натыйжасы тууралуу анын кабыл алынышы, ага карата болгон реакция, башкача айтканда, кайтарым байланышы боюнча талдашат.

Маалыматтарды колдонуу механизми айтуу жана жазуу учуруна, ал эми декодирлөө угуу, окуу учуруна таасир берет. Сүйлөө, угуу учурунда адам акустикалык сигналдар, ал эми жазуу, окуу учурунда графикалык белгилер менен иштейт. Мына ошого ылайык, В. И. Курбатов коммуникативдик техникалар аркылуу жетишкен гуманитардык көз караштын кесиптик портретин түзгөн мүнөздөмөлөрдүн катарын бөлүп караган [6]. Бул мүнөздөмөлөрдү ал коммуникативдик профессиограмма деп атаган. Ага ылайык адис теория жана практика чөйрөсүндө: кептик этикетти пайдалана билиши керек; иштиктүү карым-катыштын максатын, тапшырмаларын түзүүгө жөндөмдүү болушу шарт катары белгилейт. Пикир алышуунун уюштуруп, башкаруу чеберчилигине жетиши зарыл, пикир алышуунун предметин анализдей билиши керек. Суроо берип, ага конкреттүү жооп берилиши ачык айкын көрсөтүлүп, иштиктүү карым-катыштын жол-жобосуна, чеберчилигине ээ болуп, анын тактикасын, стратегиясын так билиши абзел, өнөктөш менен аңгемелешүү, иштиктүү карым-катыш жүргүзүүгө жөндөмдүү болушу шарт.

Н. К. Гарбовский кесиптик ишмердик процессинде аткарылган кесиптик коммуникацияны тилдик коммуникация катары аныктайт. Мындай аныктаманы кесиптик ишмердиктин жүрүшүндөгү ар кандай тилдик карым-катышты кесиптик кеп катары аныкталышы деп түшүнүүгө болот. Н. К. Гарбовский кесиптик кепке карата мындай концептуалдык мамилени иштеп чыгууда аны стилистиканын функционалдык объектиси катары караган. Кесиптик коммуникация менен кесиптик кеп ишмердигин байланыштырып, бул окумуштуу кесиптик кептин жанларын бөлүштүрүп, кесиптик кепти функционалдык-стилистикалык категория катары чечмелейт [7].

Кесиптик кепке карата мындай мамиле – атайын кесиптик лексикадан айырмаланган кесиптик кеп жөнүндөгү салттык түшүнүктөн келип чыккан. Стилистика, социолингвистика маселелери менен алектенген окумуштуулар (Б. Н. Головин, Р. Ю. Кобрин, С. И. Львова) кесиптик ишмердикте аткарылган тилдик коммуникациялардын өзгөчөлүгү термин-сөздөрдүн пайдаланылышынан турат деп эсептешет [8]. Бул кесиптик кепке карата тар чөйрөдөгү тилдик карым-катыштын катарында, бирок кеңири тараган мамиле болуп саналат.

Кесиптик кеп атайын максат үчүн кесиптин этикалык маселелери жөнүндөгү илим катары кесиптик жаргондордун, диалектилердин өнүгүү аспектисиндеги деонтологиянын чегинен тышкары чет тилдеги кесиптик карым-катышка багытталган окууда да окуп үйрөнүлөт деген Е. В. Харченконун позициясын колдойбуз.

Себеби, ал ишкер өнөктөштөрдүн ортосундагы маданияттар аралык эффективдүү коммуникация үчүн, ошондой эле кесиптик чөйрөдөгү инсандар аралык пикир алышуу да бир эле мекеменин түрдүү чөйрөсүндө, ошондой эле ар башка ишканалардын ортосундагы өз ара кызматташуу адистердин ортосундагы кызматташуу, адистен тышкаркы кызматташуу катары бөлүнөт [9].

Илимий макалада мугалимдин кеп маданиятынын өнүгүшү жөнүндө кеп жүргөндүктөн, “болочок мугалимдин кеп маданиятынын калыптандырылышы” түшүнүгүнүн аныкталышына атайын токтолуп өтүшүбүз шарт.

Психология илиминде калыптандыруу төмөнкүдөй үч маңызда каралган методологиялык принцип катары аныкталат: калыптандыруу – бул турмуштук башка процесстердин катарында объектилик факт, реалдуу процесс; бул багыттан алып караганда, объективдүү реалдуулуктун сапаттык өзгөрүшүнүн табигый процесси катары пайда болот; калыптандыруу – бул объективдик, анын ичинде адамдык реалдуулуктун көптөгөн кубулуштарын түшүндүрүү принциби; калыптандыруу категориясы адам дүйнөсүндө болуп өткөн кардиналдык жылыштарды түшүндүрүү максатында пайдаланылат [10].

“Калыптандыруу” категориясынын дал ушул үчилтик интерпретациясы “болочок мугалимдин кеп маданиятын калыптандыруу” түшүнүгүн аныктоо учурунда эске алынышы керек. Бул болочок мугалимдин кеп маданиятын өнүктүрүүдө – анын кызыккан чөйрөсүн,

жөндөм-шыгын аныктап, аныкталган багыттарды андан нары өнүктүрүп, тереңдетүү программасын белгилеп, ал адиске кызыккан кесиптин реалдуу маңызын, адиске коюла турган талаптарын ачып көрсөтүү зарылдыгы бар экендигин бышыктаганга мүмкүнчүлүк берет. Биздин изилдөөбүздүн шартына ылайык, мунун баардыгын англис тили сабагынын алкагында жүзөгө ашырууга болот.

Англис тили боюнча сабакта инсандар аралык кесиптик жандуу пикир алышуудан тышкары: тренингдерге, профориентациялык иштерге: викториналарда, конкурстарда, олимпиадаларда, коомдук пайдалуу иштердин түрлөрүндө, студенттик кружокторго катышуу, факультативдерге катышуу, мектеп практикасынан өтүү – булардын баардыгы мугалимдин кеп маданиятынын өнүгүшүнө өбөлгө болот.

Адабияттарга жүргүзүлгөн анализ адабий тилди алып жүрүүчүлөрдүн төрт типтеги: элитардык, орток адабий, адабий-сүйлөшмө, фамильярдык-сүйлөшмө кеп маданияты бар экендигин көрсөттү.

Элитардык – тилдин баардык мүмкүнчүлүктөрүнө, аны чыгармачылык менен эркин пайдалана билүүгө ээ болушун көрсөткөн эталондук кеп маданияты.

Орток адабий кеп маданияты нормалардын толук сакталбагандыгы, кептеги китептик же сүйлөшмө сөздөрүнүн жыштыгы менен мүнөздөлөт.

Билимдүү жарандардын көпчүлүгү - кеп маданиятын алып жүрүүчү болуп саналат; анын айрым заманбап маалымат каражаттарына, көркөм чыгармаларга тартылышы – кеп маданиятынын кенен жайылышына жол ачат.

Адабий-сүйлөшмө, фамильярдык-сүйлөшмө типтери – сүйлөшмө стилине ээ болгон учурда гана коммуниканттардын башын бириктирет. Фамильярдык-сүйлөшмөнүн жалпы стилистикасынын төмөндүгү, сөздөрүнүн оройлугу маанисиз кепке жакындатып барат. Мында аңгемелешүүдөгү тараптын курак жашына, тааныштык деңгээлине карабай, “сен кайрылуусу” пайдаланылат.

Бирок мындай пикир алышуу сүйлөөчү тарапты максатына жеткирип, аңгемелешкен тарап менен тең салмактуу карым-катышты сактап кала турган, башкача айтканда, аны менен нормалдуу мамиледе калууга мүмкүн болгон эффективдүү пикир алышуу болуп саналат. Ошон үчүн, айрым социалдык топтордо палит сөздөр менен, бийик тондо, тилдик нормаларды сактабай, чектелген сөздүк каражаттар менен ж.б.у.с. сүйлөшүү аңгемелешүүгө катышкан тараптарды бири-бирин жакшы түшүнө билүүгө жол ачат.

Изилдөөнүн жүрүшүндө сурамжылоого катышкан студенттердин ичинен 16,5% өзүнүн күндөлүк кебинде орой сөздөрдү үзгүлтүксүз колдонушат. Айрым учурларда мындай лексиканы колдонгондордун саны сурамжылоого катышкандардын 24,1%дык көрсөткүчкө чейин жетет. Мындан тышкары, жаштардын көз карашы боюнча, орой сөздөрдү өз кебинде пайдалануу аны эмоционалдуулукка, жандуулукка жеткирип (сурамжылоого катышкандардын 32,6%ы ошондой деп эсептейт), адамдардын аны жакшы түшүнүшүнө жол ачылат (28,3%ы ушундай көз карашта).

Ошентип, анализ жүргүзүүнүн алкагында изилденген, жогоруда белгиленген мамилелер филологиялык көз караштын чегинде каралат. Бирок кеп маданиятынын кубулушу маани-маңыздын өзөгү катары эмес, адамдын өнүгүүсүн, аң-сезимдин ички байлыгын мүнөздөгөн рухий маданияттын бир бөлүгү болуп эсептелет. Ошого байланыштуу, биз элдин эне тилине, анын нормаларына, образдарына болгон мамилеси, күндөлүк карым-катыш процессиндеги баалуулуктар системасы катары аныктай турган социомаданий аспектеги көрүнүш катары изилдениши керек деп ойлойбуз.

Жыйынтыктар:

1. Макалада изилдөөгө алынган маселе боюнча илимий педагогикалык адабияттарды иликтегенде, кептик маданияттын аныктамалары такталды. Ошол эле учурда, чет тилдерди өнүктүрүү процессинде мугалимдердин кеп маданиятын калыптандыруу өнүтүндө азырынча жетиштүү көңүл бурулбай келе жаткандыгы белгилүү болду;

2. Иликтөөлөрдүн негизинде педагогикалык жогорку жайларда мугалимдердин кеп мада-

ниятын калыптандыруунун учурдагы абалы теориялык жактан талдоого алынды. Мугалимдин кептик маданияты түшүнүгүнүн мазмуну илимий жактан такталды;

3. Жаңы маалыматтык – коммуникативдик технологияларды колдонуп, мугалимдердин кептик маданиятын калыптандырууда атайын сайттарды ачуу жана аларга педагогдордун укуктук кептерге тиешелүү болгон материалдарды жайгаштырып туруусу макалада сунуш катары белгиленди.

Адабияттар тизмеси:

1. Арнольд, И.В. Лексикология и стилистика современного английского языка [Текст] / И.В. Арнольд. – М.: Высшая школа, 1996. - 389 с.
2. Смирнова, Л.И. Изучение языков международного общения в контексте диалога культур и цивилизации [Текст] / Л.И. Смирнова. -Воронеж: Истоки, 1996. - 89 с.
3. Гойхман, О.Я. Теория и практика обучения речевой коммуникации студентов-нефилологов сервисных специальностей [Текст]: дис. ... д-ра пед. наук / О. Я. Гойхман. - Москва, 2001. - 365 с.
4. Жусупова, Д.Ы. Обучение орфографии трудных слов на уроках английского языка [Текст] / Д.Ы. Жусупова // Наука. Образование. Техника. – Ош: КУУ, 2010. – №1. - С.12 – 14.
5. Леонтьев, А. А. Язык, речь и речевая деятельность [Текст] / А. А. Леонтьев. -М. : Просвещение, 1996. - 342 с.
6. Курбатов, В. И. Искусство управлять общением [Текст] / В. И. Курбатов. - Ростов-на-Дону, 1997. - 352 с.
7. Гарбовский, Н. К. Сопоставительная стилистика профессиональной речи: на материале русс. и фр. яз. [Текст] / Н. К. Гарбовский. - М. : МГУ, 1988. - 144 с.
8. Головин, Б.Н. Как говорить правильно [Текст] / Б. Н. Головин// - М.: Просвещение, 2010 - 233 с.
9. Харченко, Е.В. Межличностное общение: модели вербального поведения в профессиональных сферах [Текст]: дис. ... д-ра филол. наук / Е. В. Харченко// - Москва, 2004. - 497 с.
10. Жусупова, Д.Ы. Фольклор – как литературный источник педагогических и психологических знаний [Текст] / Д.Ы. Жусупова, Н.Д. Тилекова // Наука. Образование. Техника. - Ош: КУУ, 2017. - №2. - С. 70 – 75.

DOI:10.54834/16945220_2022_2_147

Поступила в редакцию 14. 06. 2022 г.

УДК 81.23

Абдимоминов М.А.

аспирант Кыргызско-Узбек. Междун. универ. им. Б. Сыдыкова, Кыргызская Республика

ЧЕТ ТИЛДЕРДИ ОКУТУУДА СОЦИАЛДЫК ЛИНГВИСТИКАНЫН РОЛУ

Изилдөөнүн предмети студенттер, окуучулар жана окуу процессинин объектилери болуп саналат. Бул изилдөөнүн максаты социалдык лингвистиканын окуу процессиндеги ролун жана ар кандай чечим кабыл алуу процесстерине тийгизген таасирин көрсөтүү. Изилдөөнүн методу – бул окутуунун ар кандай ыкмаларын жана алардын натыйжаларын салыштырып талдоо. Чет тилдерди окутуу ар түрдүү кадрларды даярдоодо абдан маанилүү миссия болуп саналат. Чет тилдерди окутуу процессинде мугалим дагы жаңы нерселерди үйрөнөт. Бул таптакыр жаңы нерсе, же көптөн бери унутулуп калган эски болушу мүмкүн. Окуу процессинде майда деталдар же майда-барат нерселер болушу мүмкүн эмес, анткени бир да кичинекей болт же гайка болбосо, эң кымбат швейцариялык сааттар да бир калыпта, тегиз иштебейт. Окутууну сабаттуу жана жоопкерчиликтүү жүргүзүү үчүн мугалим теманын ар бир бөлүгүн жана окуу процессинде пайда болгон тез-тез нюанстарды эстен чыгарбашы керек. Ар бир мугалимдин өзүнүн окутуу стили бар жана бул компонентте мугалим үчүн эң маанилүү жардамчы тил илиминин социолингвистика деп аталган тармагы болуп саналат.

Негизги сөздөр: лингвистика; социолингвистика; лингвистика; катмарлар; тил коомчулугу; диалог; жолго салуучу; психолингвистика; соттук лингвистика

РОЛЬ СОЦИАЛЬНОЙ ЛИНГВИСТИКИ В ОБУЧЕНИИ ИНОСТРАННЫХ ЯЗЫКОВ

Предметом исследования являются студенты, ученики и те кто являются объектами в про-